

HABO
BIBLIOTEK

TIDSKRIFT

FÖR

SLÄKT OCH HEMBYGDSFORSKNING

Årg. 10

Nr 1

1992

SVERIGES FOLKSKOLA 150 ÅR.

BROGÅRDENS SKOLA 1912
Bildbeskrivning inuti tidningen.

HABOBYGDEN, MEDLEMSTIDNING FÖR HABO SLÄKTFORSKARFÖRENING
OCH HABO- GUSTAV ADOLFS HEMBYGDSFÖRENING.
REDAKTIONSKOMMITTÉ: INGEMAR KYRKERYD, ARNE OCH INGA WULFF,
FOLKE OCH MONICA EKERED.

TEL. 036 - 406 65 036 - 401 88 036 - 12 20 52

VI ÄR TACKSAMMA FÖR ALLA BIDRAG TILL TIDNINGEN, STORT SOM SMÅTT.

Ordföranden

har ordet

Bästa läsare av Habo-Bygden!

Det är i dag den 5 april 1992. Jag har just kommit hem från Bjurum och trandan-
sen. Det är alltid lika facinerande att få se dessa stora fåglar, som i tusental vandrar på markerna strax intill den gamla sågen. Att sedan vid solnedgången stå vid kullen strax söder om Dagsnäs och se de stora trumpetande fåglarna, liksom i vågor flyga ned till sitt nattläger i Hornborgasjön, är också ett fantastiskt skådespel.

Jag fick också se några björktrastar och massor av bofinkar, som satt på vägen, trötta av sin färd mot norr. Man fick både tuta och bromsa in bilen för att ej köra på dem. Men trots att det finns snö i luften och på marken, så vet vi, att nu är våren på väg. Det känns så innerligt skönt.

Den 26 november i fjol samlades vi i Sallenskyrkan för att lyssna på Arne Wulff. Vi var cirka 200 st. som fick reda på eller återuppleva hur det var i Habo från seklets början tills nu. Tack Arne för ditt intressanta anförande! Tack också till Arnes kusin, Arne, ordförande i Sallens församlingen för att vi fick komma till er nya fina kyrka. Vilken offergärning att kunna bygga en sådan förnämlig kyrka av en församling på lite över 150 medlemmar.

Lucia firade vi i Furusjö Allianskyrka. Olle Hultberg berättade om väckelsen i bygden och om de första missionshusen. En vacker Luciatablå framfördes av ungdomar från Furusjö, och vi hade glädjen att se Mullsjöföreningen som våra gäster.

Fortsättning på sidan 5.

HABOBYGDENS SLÄKTFORSKARFÖRENING STYRELSE 1992.

Ordförande:

Ingemar kyrkeryd 036-406 65

V. ordförande:

Rune Franzén 036-463 01

Sekreterare:

Bernt Blank 036-419 26

Kassör:

Eivor Koskiniemi 036-414 10

Ledamöter:

Bengt-Inge Svensson 036-418 94

Lars-Olof Markstad 036-415 28

Aino Bergling 036-408 25

Suppleanter:

John Koskiniemi 036-414 10

Harry Cederwall 0392-201 47

Föreningens postgirokonto: 49 42 56-1

Postadress: Box 177, 566 00 Habo

HABO - GUSTAV ADOLFS HEMBYGDSFÖRENING STYRELSE 1992.

Ordförande:

John Koskiniemi 036-414 10

Kassör:

Irene Gellerbrant 036-403 94

Sekreterare:

Birgit Ljungquist 036-402 81

Föreningens postgirokonto: 61 41 71-7

Aledals Nyckelfabrik

FABRIKEN GRUNDLAGD 1871

Aledals Nyckelfabrik var en av de äldsta industrierna i Skaraborg.

Fabriken låg vid Domneåns nedersta fall på Västgötasidan. Domneån är gräns mellan Västergötland och Småland.

Fabriken har rötter som går tillbaka till Jönköpings- och Huskvarna vapenfaktorer.

Fabriken grundades år 1871 av Rustmästaren Anders Johan Gustavsson och har sedan gått i arv i fyra generationer inom familjen.

Verksamhet har bedrivits i fabriken ända fram till våren 1990, då verksamheten lades ner på grund av att företaget gick i konkurs.

Senaste ägarna var Harald och Susanna Stockheden. Susanna är dotter till förre ägaren Fabrikör Johan F. Lund.

Maskinparken och nyckelstansar har inköpts av Habo-Gustav Adolfs Hembygdsförening i samband med konkursen och har omhändertagits i Kvarnekulla trämassefabrik, där ett framtida industrimuseum skall färdigställas och göras tillgängligt för allmänheten.

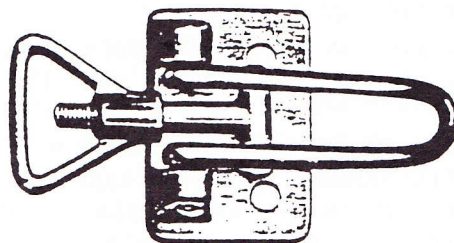
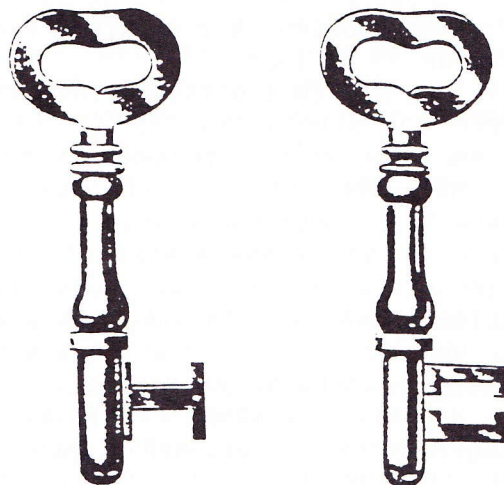
Produktionen omfattade en mängd olika artiklar, men starten i produktionen blev gevärsband till Huskvarna Vapenfabrik.

Rustmästare Gustavsson konstruerade en egen en-pipeg pistol och en fyrpipig revolver. Båda dessa vapen tillverkades fram till år 1892. Den sista leveransen skedde dock år 1893 till en firma Schmidt & Co i Göteborg och var på ca 40 st revolverar.

Den huvudsakliga inkomstkällan kom dock att bli tillverkning av nyckelämnen och färdiga nycklar. På 1890-talet hade nyckeltillverkningen kommit igång på allvar och fram till 1960-talet hade ca 250 olika nyckeltyper tillverkats.

Råvaror, som var järn och stål, tillverkades av Boxholm och köptes hos Abrahamssons Järnaffär i Jönköping under senare åren.

Järnet transporterades via järnväg fram till Aledal och lastades av direkt vid järnvägsspåret. Därifrån kördes det sedan vidare till fabriken.

En lista över exempel på artiklar som har tillverkats på Aledals Nyckelfabrik:

- Gevärsband till Huskvarna
- Köttkvarnsdelar till Huskvarna
- Pistoler och revolverar
- Nyckelämnen och färdiga nycklar
- Byggnadssmiden, gångjärn, dörrhandtag, fönsterhakar
- Säkerhetsbälten till Televerket
- Delar till kulsprutor
- Velocipeddelar
- Skruvmejslar
- Sockertänger
- Betsel
- Lås
- Kammar

De färdiga varorna transporterades i början med oxspann eller med häst och vagn till Habo station som byggdes år 1865.

När stationen i Bankeryd byggdes år 1886 valde man att frakta varorna dit istället.

Utdrag ur "Habos industriella anknytning till Jönköping" av John Koskiniemi.

JOHAN AXEL WETTERLUND

DEN BORTGLÖMDE SKULPTÖREN FRÅN HABO (GUSTAV ADOLF)

JAG Börjar med att citera ur en artikel av Ragnar Josephson i Bonniers Veckotidning nr 50 år 1928.

"NYLIGEN HAR EN SLOTTSSKULPTÖR GÅTT UR TIDEN SOM ALDRIG FÖRSTOD ATT HÅLLA SIG FRAMME OCH VARS BLYGSAMHET KOMMER ATT BLI HANS ÖDE, ATT TILL LÖN DÄRFÖR UNDER LÅNGA TIDER HELT FÖRGÄTAS.

MEDAN VI VÄL KÄNNA NAMNET PÅ ETT STORT ANTAL ARTISTER, VILKA ÄRO FÖRNUFTIGA ATT ÄRLIGEN GÖRA SIG PÅMINTA, HAR DENNE SÅVÄL UNDER SITT LIV SOM EFTER SIN DÖD BEVARAT EN SÄLLSYNT ANONYMITET. OCH DOCK HAR HAN MED SIN KONST PRYTT NÅGRA AV DE MEST MONUMENTALA BYGGNADSVRKEN I SVERIGE OCH GJORT DET PÅ ETT SÄTT, SOM BORDE FÖRLÄNAT HONOM HEDERSAM NAMNKUNNIGHET. DEN SKYGGE, FATTIGE OCH ENKLE BILDHUGGAREN, SOM LEVDE I DET FÖRDOLDA, HETTE JOHAN AXEL WETTERLUND"

JOHAN AXEL WETTERLUND FÖDDES I FAGERHULT I GUSTAV ADOLF SOCKEN DEN 15 JANUARI 1858.

FADERN VAR SNICKAREN JOHAN WETTERLUND, SOM TILLSAMMANS MED HISTRUN SOFIA CHRISTINA KOM INFLYTTANDE FRÅN GRÄNNA 1855 OCH BOSATTE SIG I RINGBORG, DÅR FÖRSTA BARNET, EMIL, FÖDDES. 1857 FLYTTAR FAMILJEN TILL FAGERHULT, DÅR DE HYR LILLSTUGAN AV ANDERS ISAKSSON. I FAGERHULT FÖDS JOHAN AXEL, SOM DEN FÖRSTE AV DE FYRA BARN SOM FÖDS DÅR. EFTER ÅTTA ÅR I FAGERHULT, BRYTER FAMILJEN UPP OCH FLYTTAR TILL DET AV FADERN NYBYGGDA HEMMET, SOM KALLADES JÄRNBÄCKEN OCH LÅG UNDER KARSTORP. I JÄRNBÄCKEN FÖDS YTTERLIGARE TRE BARN, MEN DÅR DÖR OCKSÅ DEN 8-ÅRIGA AMANDA OTILIA.

I FEBRUARI 1876 DRABBAS FADERN AV LUNG-INFLAMMATION OCH DÖR DEN 17-DE I SAMMA MÅNAD, 50 ÅR GAMMAL.

BRÖDERNA EMIL OCH JOHAN AXEL FLYTTAR SAMMA ÅR TILL STOCKHOLM FÖR ATT STARTA SIN KONSTNÄRLIGA UTBILDNING.

MYCKET TIDIGT Började JOHAN AXEL FORMA FIGURER I TRÄ. 1943 HITTADES VID STÄDNING AV ETT VINDSKONTOR HOS EN FAMILJ BOENDE UTANFÖR NORRKPÖING, EN KRISTUSBILD FÖRFÄRDIGAD AV JOHAN AXEL ÅR 1864, DÅ BLOTT SEX ÅR GAMMAL.

FÖR ATT ÅTERGÅ TILL FAMILJEN, SÅ KAN BERÄTTAS ATT MODERN EFTER ATT VARIT ÄNKA I TVÅ ÅR, GIFTER OM SIG MED EN SKRÄDDARE FRÅN SAXTORP - SVEN KARLSSON-PLATIN. FAMILJEN BOR KVAR I JÄRNBÄCKEN, MEN 1886 EMIGRERAR SVEN TILL NORDAMERIKA OCH ÅRET DÄR PÅ FLYTTAR SOFIA CHRISTINA EFTER TILLSAMMANS MED TVÅ AV BARNEN.

JOHAN AXEL STUDERADE FÖRST VID SLÖJD-SKOLAN I STOCKHOLM. SENARE ANSTÄLLDES HAN AV ARKITEKTEN A.F.SCHOLANDER SOM MODELLÖR. ÄVEN ARKITEKTEN ERIK JOSEPHSON ANLITADE HONOM FÖR SKULPTURALA DETALJER PÅ BYGGNADER I STOCKHOLM. ETT STATLIGT STIPENDIUM GAV HONOM MÖJLIGHET ATT STUDERA I TYSKLAND, FRANKRIKE OCH ITALIEN.

NYÅRSAFTON 1890 GIFTER SIG DEN 32-ÅRIGE JOHAN AXEL MED ANNA MARIA PETTERSDOTTER, EN 23-ÅRIG FLICKA FRÅN VÄNGE I UPPLAND. I FEBRUARI 1892 FICK PARET SITT FÖRSTA OCH ENDA BARN, EN POJKE, SOM FICK NAMNET OSCAR. FAMILJEN WETTERLUND BODDE PÅ FLERA STÄLLEN I STOCKHOLM, MEN HÖLL SIG HELA TIDEN INOM NORRMALM.

1899 FICK WETTERLUND ETT AV DE MEST KRÄVANDE UPPDRAG, SOM TIDEN KUNDE SKÄNKA EN SVENSK SKULPTÖR, NÄMLIGEN ATT FULLFÖLJA OCH SLUTFÖRA DEN STORSLAGNA SKULPTURALA UTSMYCKNINGEN AV STOCKHOLMS SLOTT, SOM BEGYNTS UNDER NICODEMUS TESSINS TID AV FRANSKA SKULPTÖRER.

PÅ SYDFASADEN AV SLOTTET HAR HAN GJORT ÅTTA I ZINK GJUTNA STATYER AV BERÖMDA SVENSKAR. I NISCHER PÅ ANDRA VÅNINGSPLANET FINNER VI: ERIC DAHLBERG, CARL VON LINNE, GEORG STIERNHJELM, NICODEMUS TESSIN D.Y., CARL FREDRIK ADELCRANTS, OLOF VON DALIN, HAQVIN SPEGEL OCH RUTGER VON ASCHEBERG.

PÅ SLOTTSFlyglarnas fasader mott Skeppsbron finns bysterna av C.G.TESSIN, TARVAL, L'ARCHEVEQUE OCH HÄRLEMAN, ALLA I SLOTTSBYGGET VERKSAMMA MÄN.

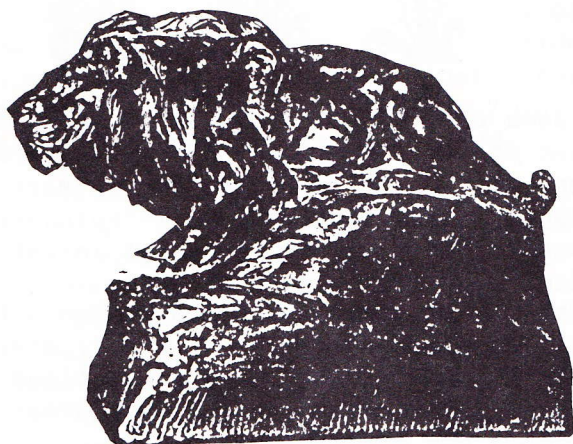
PÅ LOGÅRDSBARRIÄREN HAR SKULPTÖREN MODELTERAT BRONSGRUPPerna "MUSIKEN", "RELIGIONEN", "BARMHÄRTIGHETEN" OCH "POESIN". DET UTSMYCKNINGSARBETE HAN GJORDE PÅ STOCKHOLMS SLOTT ANSES VARA DET TILL OMFÅNGET STÖRSTA, SOM NÅGON ENSKILD SKULPTÖR UTFÖRT PÅ DETTA BYGGNADSVRKE.

FÖR ÖVRIGT HITTAR VI SPÅR AV JOHAN AXELS FÖRFARNA KONSTNÄRSHÄNDER PÅ MÅNGA PLATSER I STOCKHOLM.

ARTUR HAZELIUS BYST VID UPPFARTEN TILL SKANSEN, BELLMANBYSTEN VID HAGA ÄR HANS VERK.

RELIEFERNA: "KORSNEDTAGNINGEN" (FÖRSTÖRD) OCH "HIMMELSFÄRDEN" I KATARINA RESPT. SOFIA KYRKOR I STOCKHOLM BÄR HANS SIGNUM.

I GÖTEBORG KAN VI BESKÅDA DE MAGNIFIKA TRAPPELJONEN FRAMFÖR UNIVERSITETET.

JUST LEJONET BLEV WETTERLUNDS SPECIELLA FAVORIT BLAND DJUREN. I HANS KOLLEKTION AV SMÅSKULPTURER FINNER VI LEJONET NÄR DET VILAR, SMYGER, SPEJAR, VAKTAR OCH KÄMPAR. BILDEN OVAN VISAR "VAKANDE LEJON". (KOMMER ATT VISAS PÅ SENARE NÄMND UTSTÄLLNING).

1927 GJORDE JOHAN AXEL TILLSAMMANS MED SIN MAKAS EN RESA TILL TYSKLAND. I KÖLN DRABBANDES HAN AV SLAGANFALL OCH AVLED DÄR DEN 23 OKTOBER SAMMA ÅR, 69 ÅR.

SLUTAR DENNA ARTIKEL OM JOHAN AXEL WETTERLUND MED YTTRELLIGARE ETT CITAT UR RAGNAR JOSEPHSONS ARTIKEL FRÅN 1928.

"HAN HÖR TILL DE KONSTNÄRER, SOM INTET GJORT FÖR ATT SAMTIDEN SKALL UPPMÄRKSAMMA OCH BEUNDRAS DEM. HELT VISST HADE HAN ICKE HELLER DEN RINGASTE TANKE PÅ ATT FRAMTIDEN SKULLE MYCKET BEKYMRA SIG OM HANS BLYGSAMMA HANTVERK.- MEN VEM VET, KANSKE DOCK EN GÅNG HANS FORMSÄKRA OCH UTTRYCKSRIKA PLASTIK KOMMER ATT BLIVA FÖREMÅL FÖR INGÅENDE STUDIUM OCH UPPSKATTNING, MEDAN MÅNGEN NU MERA KÄND BILDHUGGARENS VERK ÖVERANTVARDAS ÅT GLÖMSKAN".

Ragnar Josephson, 1891-1966, konsthistoriker och författare, professor i Lund. Ledamot av Svenska akademien 1960-66.

P.S.

REDAN UNDER JOHAN AXEL WETTERLUNDS TID HÄR I BYGDEN (18 ÅR) SKAPADE HAN SÄKERT MÅNGA FÖREMÅL, DÄR HANS SKULPTURALA BEGÅVNING KOM TILL SYNES.

EN HÄST, ETT KRUCIFIX OCH EN PORTRÄTT-RELIEF ÄR KÄNDA. FINNS DET FLER?

NI SOM HAR NÅGOT FÖREMÅL, SOM KAN VARA AV HANS HAND, ELLER BRODERN EMILS, HÖR AV ER TILL UNDERTECKNAD.

I EN MONTERUTSTÄLLNING PÅ BIBLIOTEKET KOMMER NÅGRA AV HANS ALSTER ATT VISAS FRÅN VECKA 18.

FINNS DET KANSKE OCKSÅ NÅGON, SOM HAR EN "WETTERLUNDBYRÅ" AV FADERNS TILLV.

S-E.DAGMAN, TEL.036-40146, 0505-41201.

Fortsättning från sidan 2

På årsmötet skulle Olof Fong berätta om Visingsborgs Grevskap, som även omfattade Habo. Tyvärr blev han förhindrad att komma. Vad göra ett par dagar före mötet och inte ha något program? Jo, man ringer Monica och Folke Ekered, som på stående fot lovar att komma och berätta och visa bilder om byggnader och platser i Jönköping. Tack Monica och Folke för att ni alltid är så positiva och hjälpsamma!

Den 10 mars hade vi brasafton i Hembygdsgården. Olle Hultberg berättade då om och höll husförhör med oss. Gården var fylld av besökare, och jag tror inte, att jag överdriver med att säga, att det var en av de allra bästa och mest intressanta aftnar vi haft. Tack Olle, för att du alltid ställer upp och att du är, just som du är!

Vecka 19 och 20 (4 - 17 maj) visas utställningen "Vem var din farfars far?" på Biblioteket. Det är Jönköpingsföreningen som ordnat denna utställning, och genom Monicas och Folkes försorg får vi se den här i Habo. Lagom till denna utställning hoppas vi, att denna tidning är klar.

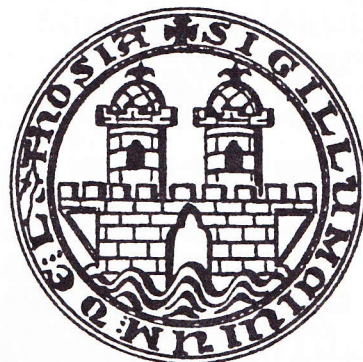
Den 14 maj har vi torpvandring. Vi samlas vid Hembygdsgården kl. 18 för vidare färd. Tag gärna med kaffekorg!

Om höstens program läser vi som vanligt på sistasidan i denna tidning.

För den som eventuellt inte känner till Rune Ekre, vill jag berätta, att han är född på gården Eket i Habo. I höstas fick han Götiska Förbundets höga utmärkelse för sitt arbete med utgrävningarna av gamla Lödöse vid Göta älv. Vi hoppas och tror, att det skall bli en mycket intressant kväll.

Sist ber jag att få önska dig, käre läsare, forskare och hembygdsvän, en riktigt skön, varm och trevlig sommar.

Ingemar Kyrkeryd.

LÖDÖSE STADSSIGILL 1374.

Hur väl minns jag inte min barndoms gamla skola, där den låg strax intill järnvägen och med Wennborgs snickerifabrik så nära, att man kunde höra ljudet av sågklingor och hammarslag.

En dypöl som aldrig frös till på vintern låg några tiotal meter utanför skolans staket. På våren var den ett tillhåll för grodor, och vi elever studerade med stort intresse ynglens utveckling från svansviftande små klumpar till färdiga grodor.

Skolan bestod av två lärosalar med tillhörand korridorer. Korridorerna var försedda med träbänkar, där vi på rasterna kunde intaga medhavda smörgåsar och dricka mjölk ur wischyvattensflaskorna. Denna typ av flaskor var synnerligen ändamålsenliga, eftersom korken kunde förslutas med en enkel spännanordning. Flaskorna kunde på hösten ibland även innehålla saft. Smörgåsarna bestod av hembakat bröd och emellanåt försedda med pålägg av något slag. Barn från bondhemmen hade ofta stekta ägg på det grova brödet.

Ovanför bänken fanns en hylla försedd med krokar, där vi kunde lägga upp mössor och vantar på vintern. Kappor och rockar var som regel hemmasydda och nästan alltid av tjockt, kraftigt tyg. Under bänken var det fack för skor eller träskor. Sommartid och ganska långt fram på hösten gick vi barfotade, och det hängde inte några regnvåta plagg till tork på krokarna.

Uppvärmning vintertid skedde genom eldning i en stor järnkamin i respektive lärosal och korridor. Var det riktigt kallt på vintern, så brukade lärarinnan ha tänt i kaminen, då vi kom till skolan, men som regel skötte eleverna själva denna syssla.

Vi började i den s.k. "småskolan" för fröken Ebba Berglund. Hon var "Fröken" i ordets alla bemärkelser och hade en broder, som var sjökapten och seglade omkring på de vilda haven och skickade hem allehanda exotiska saker till sin syster. Med öronen på skaft fick vi lyssna till vågbruset från fjärran kuster i de snäckor som han sänt hem.

Varannan dag gick vi till skolan, för att fröken skulle kunna undervisa oss nybörjare en dag och andra klassen nästa dag. Vi var endast elva elever i min klass, och vi gick naturligtvis till skolan. För min del var vägen c:a två kilometer lång och bestod av ganska bra grusväg fränsett en period på våren, då det var lättare att gå vid sidan av vägen, beroende på tjällossning.

Vägen från mitt hem passerade Malmabacken på ett par meters höjd, fortsatte upp för den lilla backen förbi "Martina lagård" och vidare ner till "Spinnaredammen" uppförd 1917 - för evigt inristat i dammfästet.

Utmed vägkanten just där den branta backen upp till Möllekullen börjar, står det en gammal milsten, och där bland kullerstenarna kunde vi ofta se småvesslor, snabba och graciösa.

Upp för backen, genom järnvägsundergången och förbi "Möllekulladammen", vintertid det första tillhåll för skridskoåkning. Dammen var nämligen inte mer än c:a halvmeter djup och frös därför till vid minsta köldknäpp. Här grundlades den framtida färdigheten i skridskoåkning och bandyspel. Klubbarna var hemmagjorda av någon lämpligt vuxen småbjörk, och skridskorna fästes vid skorna med remmar och skruvar. Skridskorna var sällan skarpslipade beroende på, att vi ofta tog dem på oss hemma och därefter åkte på dem landsvägen till närmaste damm eller å.

Sista biten av vägen fram till skolan gick över "Kvilla gården" - vintertid fyllda av snödrivor och på våren bottenlösa av tjälskador. Ingen klagade dock på skolvägen eller hade en tanke på att få skjuts till skolan. Vi hade som regel enbart roligt.

En gång per termin fick vi besök av skolinspektören. Han föranmälde sin ankomst, och vi ombads av fröken att försöka att åtminstone ha rena kläder på oss denna dag. Självt var hon då alltid iförd en snygg klänning. Det var ju högtidligt och spännande, och vi var ålagda att svara högt och tydligt och att räkna upp hand, om vi kunde frågan.

I varje skolbänk satt vi två elever. Sittbrädan gick att fälla upp, och man kunde stå i bänken utan att stiga ut på golvet, men stå skulle man, när man svarade. Bänken var försedd med två lock, ett för lådan med skolböcker, pennor, suddgummi m.m. och ett, lite smalare för skolbläck, bläckpennor och linjal.

Den årliga skolutflykten såg man fram emot med spänd förväntan. Fröken Berglund förlade alltid sina utflykter till "Wennborgs mosse", som var belägen c:a femhundra meter väster ut från skolan. På den lilla mossen fanns en mindre väderkvarn, som hade till uppgift att driva en vattenpump, varmedelst avvattning av mossen skedde. Här intogs den medhavda

smörgåsen, och saft dracks ur wischylvattensflaskan. På hemvägen sjöngs "Vi gå över daggstänkta berg". Nuvarande tiders barn tycker kanske inte, att det låter särdeles spännande, men jag kan lova, att vi på den tiden var helt nöjda.

Småskolans lärosal och bostäder för två lärare uppfördes 1913 i vinkel till den gamla skollokalen. Dit in skall vi nu förflytta oss för att genomgå den utbildning, som med moderna ord kanske kan kallas mellanstadiet - nämligen tredje och fjärde klass. Här regerade fröken Lilly Hellstrand, en bestämd kvinna med stora fordringar på det mesta och med personlig målsättning att lära oss elever så mycket som möjligt av de ämnen hon undervisade i, under de två år, som hon hade oss under sina vingars skugga.

Vi läste inte så många ämnen på den tiden, men det fordrades av oss, att vi skulle kunna uttrycka oss både i tal och skrift, när vi efter två år lämnade fröken Hellstrand. Vi skulle också kunna räkna så bra, att vi sedan ute i livet kunde hålla reda på våra pengar, även om vi inte hade så många - eller kanske just därför.

Jag glömmer aldrig examensdagen i fjärde klass, då jag fick frågan:

- Hur mycket är sex gånger nio?

Vi blev rödare och rödare i ansiktet både fröken Hellstrand och jag alltefter som sekunderna gick och jag inte kunde svara. Jag, en handlareson kunde inte multiplikationstabellen! Alltsedan denna stund har jag, även i halvt medvetenhetstillstånd, kunnat meddela omgivningen, att svaret är -63-.

Examensdagen ja. Denna dag var högtidlig! Vi fick ledigt från skolan någon timma tidigare än vanligt dagen före för att hinna plocka blommor och björkris, som vi sedan smyckade skolan med. Alla var finklädde examensdagen, det hörde till. Mammorna var med och någon enda pappa. Mammorna arbetade ju i hemmet på den tiden, medan papporna däremot hade svårt att komma ifrån. Och så var förstas prästen eller någon "gubbe" ur skolstyrelsen med för att tacka lärarinnan.

Vi sjöng en psalm och gick igenom ett par lektioner i några ämnen, tal hölls av präst eller skolstyrelse, betygen delades ut, och till sist bjöds föräldrarna på kaffe av lärarinnan.

Efter det att jag gått ut fjärde klass, lades Brogårdens skola ned. Skolan vid Gröne vägen hade färdigställts, och där gick jag "högstadiet", femte och sjätte klass (det hette så) för Gilbert Karlsson. Brogårdens skola ligger fortfarande kvar på samma plats, och jag tittar och minns, då jag kör förbi.

Brogårdens skola 1912.

Översta raden fr.v. Tage Andersson, Gunnar Eriksson, Yngve Karlsson.

Andra raden: Erik Atterling, Bror Eskil, Titus Augustsson, Helge Malmström, Bernhard Johansson, Elin Andersson, Ingeborg Svensson, okänd.

Tredje raden: Gustav Berglund, Olle Gustavsson, Paul Svensson, Gunnar Karlsson, lärarinnan Ada Hallin, Ingrid Johansson, Edith Gustavsson, Maria (Mia) Johansson, Greta Gustavsson, Märta Lilja.

Nedersta raden: Hilma Andersson, Ebba Gustavsson, Kerstin Rosendal, Rut Augustsson, Rut Lilja, Gunhild Gustavsson.

Namnlista till omslagsbilden.

Obs. Yngve Karlsson längst till höger i översta raden, vår släktforskarförenings grundare!

SVENSK LÄRARETIDNING.

Skolmaterial, Kontorsförnödenheter etc.

fördelaktigast från

Standard Pappersmagasinet, Malmö.

Illustrerad katalog gratis.

Tanklös avskrivning

undvikes genom att använda våra Rättskrivningsövningar för folkskolan. Kurs I å 12 (3:e uppl.), kurs II å 10 öre. Båda som prov mot 25 öre till porto.

Skriv så bra du kan! Övningar i förberedande uppsatsskrivning för småskolan, 2:a uppl. 10 ex. 50 öre. Hjärtstätt & Åhlander, Kristinehamn.

Folkskolans katalog över
Skiptikonbilder
1909-10

sändes franko.

ALBIN REHNSTRÖM, ÅBY.

Ur "Johannesabyrån"

Johannes Gustafsson var från mitten av 1800-talet fram till sin död 1885 skolrådsledamot. Han var även byggnadsnändens ordförande under 1860-talet, då flera skolor byggdes inom pastoratet. Från dessa år finns en hel mängd brev och andra handlingar bevarade.

Bland annat finns kungörelser upplästa i Habo kyrka angående virkesleveranser från olika gårdar till skolbyggena.

Det finns också uppbördslistor bevarade, på vilka man kan se, hur mycket pengar man från varje rote måste släppa till i samband med skolbyggena.

Den första skolan vid Habo kyrka blev snart för liten, varför den vid mitten av 1860-talet måste byggas till. Över denna tillbyggnad finns en utförlig arbetsbeskrivning.

Från länsman Bruno finns ett brev, i vilket han uppmanar fjärdingsmännen, som inkasserade skatterna, att man endast i undantagsfall skulle låta någon få anstånd med skatten, eftersom alla medel behövdes till skolorna.

Flera brev från olika lärare finns också bevarade. Bland annat klagar de över, att de inte fått ut sin lön från skolkassan, vilken prostén hade hand om.

Till sist återger jag här ett par brev i sin helhet;

J. Gustafsson Västra Ekered.

För att bestämma platsen till och besluta om pålysning af Wirket till det Skolhus, som skall uppföras i västra delen i socknen har vi beslutat att sammanträda i Korpåsen nästa Tisdag den 27de Kl 3 Em. hvartill vi om görligt är får bedja Johannes infinna sig.

Säcken & Svänshult den 24 Febr 1866

Anders Pettersson

Anders Johansson

Skolstyrelse J Gustafsson på Vestra Ekered

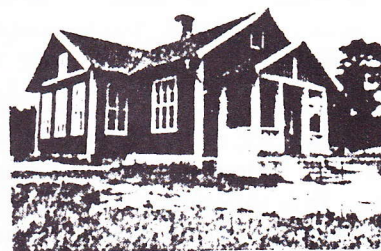
I anledning att här slogs Sönder 2 styc-ken fönsterrutor i onsdags morgon i vårt Skolrum men ingen af Skolbarnen erkänner sig dertill Saker. Jag var i lilla Slätthult den natten och var icke kommen då när det Skedde så jag vet icke hvem dertill var saker. Alla säger sig vara dertill oskyldiga. Men jag tror att de skulle öppnat det för det var ett gångjärnsfönster och blåst igen så hårdt att det brustit.

Men jag tror det vore det rättaste att hvarje barn ger åtminstone 4 öre för hvarje ruta kostar 50 öre. Så skulle jag betala lite och så om Ni Skrifve mig till ett par ord hvad Ni tycker dertill.

Wördnadsfullt Clara Andersdotter.

Clara Andersdotter "klarade" sin lärarexamen 1873 och kom till Simonstorp 1881. Brevet måste vara skrivet i början av 80-talet, eftersom Johannes dog 1885.

Folke Ekered

SIMONSTORPS SKOLA
numera skolmuseum

UR "SVENSK FOLKSKOLE-MATRIKEL" 1904.

VI. Egentliga folkskolor.

157

Folkskoleinspektör (se sid. 1-5)	Skaraborgs län.		Skolans littera enligt fallande normalplan	Antal barn	Ord. och e. o. folkskolelärare och -lärarinnor.						Antal lärare o. lärarin- nor inom distriktets				
	Skara stift.				Beteckningar:						Folkskole- lärare	Examen- str.	Ar för närvarande undervisning	Ar för första ord. undervisning	Antal lärare o. lärarin- nor inom distriktets
	Skoldistriktets namn	Skolans benämning			postadress	eo = extra ordinarie lärare (-inna). * = ej deläg. i Folkskol. änke- o. pup.-kassa. kl = läraren är klockare, o = organist, kl-o = klockare o. organist, gsl = undervisare i goss-slöjd, fsl = undervisare i flickslöjd. + = undervisn. i slöjd af småskolelärare (l:e).									
11	Gustaf Adolf (Fiskebäck)	Gustaf Adolf-Gubbhulan												—	2
		Gustaf Adolfs kapell	G	70	Puke, Carl Emil...	kl-o	—	64	86	88	92				
		Simonstorp-Fagerhult *	G	65	*Andersson, Clara		—	45	73	75	81				
11	Habo Habo-Apelskift	Habo	G	75	Thorén, Johan	kl-o	gsl	69	89	91	01			—	3
	Landtorp-Julared	Mullsjö	G	75	*Florin, August Alfrid		—	39	74	74	75				
	Fiskebäck-Brogården	Habo	G	78	*Hallin, Ada Serafia		—	63	85	88	92				

HABOSKOLORNAS HISTORIA.

Eftersom det i år är jämnt 150 år sedan folkskolan grundades, skall jag försöka berätta lite om skolan i Habo från första början.

Sedan lång tid tillbaka låg det klockaren i socknarna att undervisa barnen i innanläsning. I Habo tjänstgjorde på 1840-talet klockaren S. Johansson, Björstorp. Han blev nu socknens förste lärare, trots att han saknade erforderlig lärarutbildning.

Den först anställdes läraren med lärarexamen var Johan Wahlén, som kom till Habo 1858 och tjänstgjorde på samma plats i 42 år.

Den första skolbyggnaden i Habo uppfördes i närheten av kyrkan. Ganska snart visade det sig, att detta skolhus var för litet, varför det i mitten av 1860-talet ombyggdes och gjordes större.

Skolan löd länge under kyrkan. Pastoratet var indelat i inte mindre än 16 skolrotar, men till en början, när inga skollokaler fanns, höllsskola ute i olika byar och gårdar. Av gamla handlingar framgår, att ambulering skolundervisning bl.a. hölls i Holmen, Stora Slätthult och Sättersfors.

Tjänstgörande "lärare" fick sin lön ur skolkassan, vilken prosten hade omhand. Tyvärr verkar det som om det ofta var ebb i denna kassa, vilket hade till följd, att "lärarna" fick låna pengar för att de inte skulle behöva svälta.

Åren 1865 - 1869 byggdes i Habo inte mindre än fem skolor samtidigt, nämligen om- och tillbyggnad av Habo kyrkskola, Landtorp, Julareds gamla skola, Fiskebäcks gamla skola samt Apelskift. Brogårdens skola byggdes inte förrän 1895.

Julareds gamla skola låg där den västra Flateredsvägen kommer fram lill landsvägen mellan Habo och Mullsjö. Skolan vid Fiskebäck låg söder om landsvägen mellan Fiskebäck och Habo kyrka i backsluttninen ovanför nuvarande bebyggelse. Några stenar från grunden finns ännu kvar.

När Fiskebäcks nya skola var klar 1913, flyttades den äldre skolbyggnaden till Habo kyrkskola, där den användes som småskola.

På 1940-talet byggdes den nuvarande skolan vid Habo kyrka. Fiskebäcks gamla skola flyttades då ännu en gång, nu till Lunnekullen, där den sedan dess har använts som bygdegård. Samtliga skolor från 1860-talet hade ursprungligen i stort sett samma utseende.

Prosten Strandh, som själv avlagt lärarexamen i Skara i början av 1850-talet, kom under sin långa tjänst som kyrkoherde och prost i Habo att intressera sig mycket för skolfrågor. Det berättas, att en folkskoleinspektör en gång undrade, hur det kunde komma sig, att under-

visningsmaterielen i Habo skolor var så bra. Då svarade prosten:

- Jag köper, vad jag finner nödigt. Gruf-far de sedan i skolrådet, så säger jag, att jag belalar det själv, och då tiger de.

Gustav Adolf var ju egen socken ända fram till 1952, men skolorna hörde från början till Habo pastorat. Den äldsta skolan låg vid kyrkan, och den fanns på plats redan på 1850-talet.

Även i Gubbhulan fanns på 1800-talet en skolbyggnad, vilken låg på andra sidan vägen mitt för "den nya skolan", vilken byggdes omkring 1905.

Simonstorps skola invigdes 1881. Den första lärarinnan, som tjänstgjorde där var Clara Andersdotter. Senare kallade hon sig Andersson. Första terminen hade hon 38 elever.

Vid Fagerhult fanns också en skola på 1800-talet. Byggnaden lär fortfarande finnas kvar.

Brandstorps socken hör ju numera också till Habo kommun. Där fanns två skolor, nämligen den äldsta, Kyrkskolan, samt Rödåns skola, vilken byggdes 1922.

Med tiden flyttade allt fler människor till Habo stationssamhälle. 1931 stod skolan vid Gröne vägen klar att tas i bruk. Den kallades då Stationsskolan. År 1953 var första etappen av Gunnarsbo skola, som numera kallas Centralskolan, klar att tas i bruk. Senare har både Bränningseskolan och Kråkerydsskolan tillkommit.

Samtliga landsbygdsskolor utom Fagerhults skola är nu nerlagda. Möjligen kommer Habo kyrkskola så småningom åter till användning.

Till skolorna i Fagerhult och Habo transporteras numera eleverna från den stora kommunens olika delar med buss.

De äldre skolbyggnaderna används numera för andra ändamål. En av dem, Landtorp, saknas helt, sedan den för några år sedan eldhärjades.

Simonstorps skola, där jag själv tjänstgjorde som lärare 1951 - 1952, är som bekant numera skolmuseum.

Folke Ekered

Stackars barn som ute gå
bara odygd lära få.
Intet kunna, intet veta,
aldrig snälla barn få heta.
Hemma och i skolan vi
lära gott att sälla bli.

WERRESLÄKTEN I GUSTAF ADOLF.

Min hustru är en av de otaliga Werreättlingar som finns i våra närområde. Jag skaffade därför boken Västgötaasmålänningar vid Vättern skriven av Erhard Blomqvist. Där kan man bland annat läsa om hur en av Werrarna blev ihjälslagen av en sinnesslö dräng ute på sitt pass. När jag därför höll på med Wartofta Härads soldater och fann en notis om att en av dem blivit dömd för mordet på Werre blev jag nyfiken. Men för att inte gå händelserna i förväg låt oss återvända till den förste Werren i Gustaf Adolf.

Carl Werre föddes den 15 juli 1705 på Stommen i Kymbo. Han var son till corporalen Nils Werre och hans hustru Annicka Hellstedt. Annickas fader hade varit skolefogde hos Brahe på Visingsö. Den 23 mars 1729 vigdes i Sandhem Carl Werre med Christina Sparin. Hennes fader var landssekreterare på Marieholm. Modern var född i Amsterdam och här kan man kanske spåra dragen från valloner som enligt Erhard Blomqvist funnits hos vissa Werrar. Familjen Werre får ett barn i Sandhem varefter de flyttar hem till Stommen i Kymbo. Här föds ytterligare två barn. 1734 återfinns vi familjen Werre på Norra Ekeryd i Gustaf Adolf. Här blir inte vistelsen långvarig ty redan 13 juli 1735 bor familjen på Grenen i Gustaf Adolf. Även denna gård tillhörde jägeristaten och vistelsen här berodde på att under denna tid genomfördes stora reparationer på Norra Ekeryd. Bland annat lyftes taket och väggarna påbyggdes så att en vindsvåning kunde inredas. Spår av denna höjning kunde man se när mangårdsbyggnaden plockades ned och senare återuppbbyggdes i hembygdparken. Carl Werre som var snickarekunnig var säkert med i arbetet. På fritiden om någon sådan fanns förr i tiden tillverkade Werre likkistor. Kanske en bland de första industrierna i Gustaf Adolf.

Som skogvaktare på kronans skogar uppe på Hökensås tillbringade han den mesta tiden av veckans dagar. Men hustrun försummades inte vilket gav till följd att 11 barn födde hon till maken. Tre av dem fick de följa till graven i deras unga år. Av de övriga gifte sig 6 i bygden. Från dem härstammar många nu levande spridda över hela världen. Enbart i Amerika kan man räkna dem i hundratal. I 28 år levde Werre som enkeman innan han den 6 aug 1787 dog av ålderdom. När nu en av sönerna kommer till prästen och omtalar att fadern var död frågar han som vanligt på den tiden vad föräldrarna hette. Prästen tänker härvid på den dödes föräldrar medan sonen på sina och uppger deras namn. Härmed kom det att stå i dödboken att Carl Werre var far till sig själv och att hans hustru var hans mor.

Den som för skogvaktaresysslan vidare är sonen Carl född 18 april 1746. Han liksom flera söner fick tidigt hjälpa till som extra skogvaktare. Men den 24 juni 1775 vigs han i Daretorp med pigan Anna Catharina Gabrielsdotter och är då åbo på Krogstorp. Här stannar han i 9 år innan han återvänder till föräldrahemmet och övertar skogvaktaresysslan efter sin åldrige fader. Under hans tid fick skogvaktarna sin myndighet utökad med att föra åtal mot de som tog sig egna rättigheter på kronans skogar. Detta medförde säkerligen att skogvaktarna blev mera nitiska i sitt arbete då de fick del i de böter som den felande dömdes till. Relationerna mellan skogvaktaren och befolkningen i allmänhet blev på detta sätt än mera spänt. Även om skogvaktaren och hans familj var väl ansedda och anlitades flitigt som faddrar vid barndop. Carl Werre fick senare titeln hejderidare vilket betyder att han stigit till överskogvaktare.

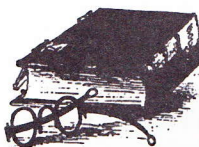
Hans son född 18 dec 1791 med namnet Anders är nästa generation som bär sysslan vidare. Han fick också börja som extra skogvaktare. Men redan 1814 som 23 åring står han antecknad som skogvaktare. Fadern var då hejderidare och 68 år gammal så han överlät väl grovarbetet till sonen. Anders och hans hustru begåvades med 9 barn. Detta trots att förhållandet till hustrun var spänt. De skulle 1836 varnas inför kyrkorådet för oenighet inom äktenskapet men uteblev. Anders var inte heller den som föraktade starka drycker. Och hans många besök ute i gårdarna gav honom tillfälle att svälja ett antal välkomstsupar. Seden på den tiden var ju sådan att det skulle bjudas. Och såg värdfolket att det lönade sig att stå på god fot med Werren var det värt några supar. Denna last kom senare att bli ödesdigert för Anders. Han hade säkert lärt sig att vara nitisk i sin tjänsteutövning av fadern. Och när man läser tingsprotocollen från denna tid ser man hur många av ortens befolkning blev stämda på skogvaktarens anmodan.

Vid ett sådant ting hade några bönder vid Hästebäcken, Hästebäckens torp och Örn-
hult blivit bötfällda. Den 4 nov 1841 var Werre i sällskap med kronofjärdingsman-
nen Lars Gabrielsson vid ovannämnda platser för att inkassera böterna. Werre var
vid ankomsten till första stället som var Hästebäcken så berusad att han inte kun-
de gå utan måste ledas. Soldaten Anders Färm som för tillfället var vid Hästebäck-
en hjälpte till att leda honom. På varje ny plats utfägnades de med ytterligare
brännvin. Så att när de fram på natten skulle återvända hem var Werre så redlös
att han inte kunde förflytta sig. Man erbjöd honom att ligga kvar på Örn-
hult till morgonen men han ville ovillkorligen hem. Färm skulle nu med hjälp av drängen An-
ders Carlsson leda Werre. Denne var dock så full att han föll först omkull i för-
stugan sedan ute vid ladugården. Färm som även deltagit i drickandet hade på Örn-
hult även kommit i ordväxling med Werre. Såsom situationen nu var rann så att sä-
ga sinnet över på Färm och han sprang iväg och bröt av en stör från en närbelägen
gärdesgård. Med denna gav han den på marken liggande Werre några slag. Uppkommen
leddes han åter vidare men föll ånyo omkull ute på Örn-
hults gårde. Färm som tagit
med sig staken började åter att slå Werre. Denne bad honom om förskoning. Anders
Carlsson sade då till Färm att sluta slå Werre. Färm kastade då staken emot honom
och Anders förstod att han kunde inte rå på Färm så han begav sig därifrån för att
skaffa hjälp. Färm började ånyo att misshandla Werre men tröttnade snart och begav
sig till Hästebäcken där han lade sig att sova. Hemkommen omtalade Anders vad som
hände och man gav sig ut för att söka efter Werre. Denne låg kvar ute på gårdet
och efter det man skaffat mera folk bars han tillbaka till Örn-
hult. Här försökte
man sköta om honom men han avled på morgonen av de svåra skador Färm tilldelat ho-
nom. Färm som greps på morgonen åtalades vid häradsrätten och dömdes att giva liv
för liv samt halshuggas. Alla dödsdommar skulle prövas av en högre rätt. Därför
hänsköts domen till Göta Hovrätt som dock inte fann några förmildrande omständig-
heter utan stadfäste domen. Färm som varit en skötsam och duglig soldat samt hade
gott vitsord från sina rotebönder och grannar fick straffet ändrat av Kungl. Majt.
till 6 års fängelse. Efter avslutat straff återvände han till Örn-
hult och bodde i
en liten stuga till sin död. Det är ofattbart hur Erhard Blomqvist i sin bok har
kunnat förvränga sanningen alldeles stund hans fader har levat samtidigt med Färm i
samma trakt.

Det är nu dags för en ny Werre att träda fram och det blir Anders äldste son An-
ders Gustaf född 14 juni 1816. Han hade en tid varit fadern behjälplig i arbetet.
Han blir senare förvaltare på Visingsö Kungsgård och är med om att plantera de
ståtliga ekar som nu finns på Öa. Ännu kallas en av gårdarna för Werras. 1861 ger
sig Anders Gustaf upp till Sunne i Värmland. Här uppe för två av hans söner Karl
Gustaf och Oskar Amandus inte bara Werre namnet vidare utan även intresset att
arbeta med skogen. En av Oskars söner Otto Henry fortsatte inom träbranschen och
slutade sina dagar som kamrer vid en möbelfabrik emellan Nässjö och Vetlanda.
Fastän Habo Werrarna var produktiva och fick många barn samt att de flesta växte
upp och fortplantade sig rikligt är det inte många som bär namnet i dag. Dock kan
det ibland dem som emigrerat finnas några men är ännu för mig obekanta. Redan när
Carl Werre avlider 1787 står det i bouppteckningen att en av sönerna vistas i ut-
landet. Den som närmare vill studera domen över Färm kan göra det i släktforskar-
rummet på Habo bibliotek dit undertecknad skänkt en kopia.

Du som läser dessa rader och vet med dig att du är en Werre ättling. Skriv ner
ditt släktskap och din adress samt skicka det till mig. Jag hoppas att mina for-
skarmödor skall kunna ge upphov till en bok om Corpralen Nils Werre och hans
ättlingar.

Kaj-Gunnar Nilsson
Brahegatan 13 b
553 34 Jönköping.

I HABO FÖR 200 ÅR SEDAN.

Ur domboken från tinget i Slätt-
äng, 15-19 maj 1792.

Det hade varit eldsvåda i knip-
smedjan i Källebacken. Erik Jons-
son i Svenshult ville ha ersätt-
ning för förstörda vagnshjul, som
inlämnats "till besläende". Knip-
smeden, Jonas Järnbom, lovade att
lämna nya i stället.

Från tre olika gårdar kommer kla-
gomål över åverkan på deras mar-
ker och skogar. Bengt Hansson i
Kråkeryd, Jonas Jonsson och Hans
Andersson i Lilla Slätthult och
Olof Johansson i Ringborg vill ha
uppläst i kyrkan ett förbud mot
att fälla träd, ta bark och näver,
skada gårdesgårdar och göra sig
olovliga rid, kör och gångvägar
över deras marker. Böter kan bli
följden.

Johan Larsson i St Flytteryd an-
håller om att hans pupiller (för-
äldralösa fosterbarn) Lars Lars-
son och Annika Larsdotter ska få
sälja sin arvedel i Ekeberg till
sin Svåger, Anders Karlsson i
Hultarp.

Bonden Anders Hansson i Öfre Star-
bäck vill veta hur Bengt Svensson
i Habo Fattigstuga har skött sitt
förmynderskap för avlidne Sven
Svenssons från Södergården i Star-
bäcks son Anders Svensson.

D.F. Bruno stämmer organisten Pehr
Uhrberg i Gagneberg. Denne har med
hugg och slag överfallit gästgiva-
ren, Nils Runquist, i W. Kärr uti
dess eget hus. Runquist hade an-
märkt på Uhrbergs sätt att sköta
sitt arbete. Uhrberg var sjuk och
kunde inte komma till tinget. Han
hade skickat bud med f. Clarinett-
blåsaren Christ. Kiellberg. Kommi-
nister Liedzén i Habo fick i upp-
drag att kontrollera Uhrberg. Lied-
zén fann Uhrberg vara sängliggan-
de, ganska svag, klagande över myc-
ken mattighet, huvudvärk, håll och
styng samt frossbrytningar. På för-
frågan om han önskade sacramenten
svarade Uhrberg, att det nog inte
var så brådskande med den saken.

En arvstvist hade uppstått mellan
Daniel Gustav Lundberg, Stockholm,
änkan Maria Knutsdotter, Catarina
Gustavsdotter i Ammurliden samt
Skogvaktare Tidblads hustru Anna
Gustavsdotter, pigan Maria Jonsdot-
ter och dennas make, drängen Lars

Nilsson i Ammurliden. Testamentet
efter änkan Stina Jonsdotter över-
klagades.

Organisten Pehr Uhrberg klagar
över att han inte fått ut sin lön
från Simon Larsson i Bäckebo, An-
ders Werre, Abram och Isak Larssö-
ner i Fagerhult, Nils Andersson,
Anders Eriksson, Anders Isaksson
i Hjerphult, Lars Nilsson i Hulan,
Anders Järnbom i Källebacken,
skogvaktare Carl Werre i Ekeryd.

Kyrkovärden bonden Anders Johans-
son i Lunnekullen stämde ett an-
tal personer, som försummat leve-
rera spån till Habo kyrka: Håkan
Pettersson i Ljunga, Anders i
Brännebo, Anders Maltesson och
änkan Catarina Persdotter i Sjö-
bo, Sven Svensson och Gustav Nils-
son i Hästbråten, Sven Andersson
i Sebo, Lars Nilsson i Hallan, Erik
Andersson i Lilla Flytteryd, Bengt
Jonsson i Kyrkeryd, Erik Svensson
i Stora Hallebo, Petter Hansson i
Sjogarp, Sven Eliansson i Knuts-
hult, Johannes Jansson i Dahlberga
Daniel Pihl, Lars Andersson och
Petter Jansson i Österlid.
Det hela gjordes upp i godo.

En gränstvist mellan kronoskatte-
hemmanet Somneryd (Nils Andersson
Erik Gustavsson, Jonas Pettersson)
och kronoskatterusthållet Svens-
hult (Westfeldt). Ingenieur Nylands
karta över gårdarnas skogsskiften
ansågs felaktig. Saken skulle un-
dersökas.

Söregården i Daräng: Jonas och
Lars Persöner hade köpt av Sven
Andersson och hans hustru Catarina
Persdotter samt Abram Andersson
och hans hustru Kerstin Persdot-
ter deras arvslotter i gården.

Madam Anna Christina Billsten an-
klagar trumslagaren Johan Dahl-
qvist i Skorfarp. Han har sålt
onyttigt kalvkött till henne. Hen-
nes make, gästgivaren Anders Gus-
tav Billsten är närvarande vid
tinget. Trumslagaren är "stadd vid
dess tjänstgöring" och kan inte
komma.

Som synes finns goda chanser att
hitta sina släktingar i de gamla
domböckerna. Dessa finns i Hov-
rättsarkivet i Jönköping.
Arkivet är öppet måndag-fredag
kl 9.00-12.00, 13.00-15.00

Monica Ekered.

Kyrkeslätt den 10/5 1963.

Alltså omkring 13 år sedan vi flyttade från Kämparp. Det var en lördagskväll. Åke och Manne var borta, så jag var ensam en stund och "drömde vaken" om mitt kära barndomshem, Kämparp.

Jag sitter framför det gamla pianot och slår igenom de små strofer, som jag kan. Det är så skönt på något sätt att bara höra klangen i den gamla "taffeln".

Så går mina blickar till tavlan, som hänger över pianot. - Pappa, mamma och vi fyra syskon samt i mitten Kämparp, vårt gamla kära barndomshem. - Ja, inte bara vårt utan våra förfäders och min egen son Mannes födelsehem. I sju generationers tid, allt som allt, bodde vi där på det gamla länsmansbostället. Och pappa, Axel Bruno, var den femte och siste länsmannen, men som sedan 1917 kallades landsfiskal. Han fick också ibland heta "Bruno den femte" av sina kamrater. Ingen av mina tre bröder valde det yrket.

Det ser så lugnt och fridfullt ut på den gamla tavlan. Flaggan är hissad, gården är nykrattad, snäckorna ligger så prydligt omkring rundelen och två på var sida om verandan. Gardinerna är nyuppsatta. Det är väl en högtid. Jag tror, att det är pingst. Bokens duniga blad är alldeles nyutslagna, så ljust gröna. Björkarna på trädgårdsbacken står färdiga att slå ut vid första regn-skur. En och annan liten vit körsbärsblom tittar fram precis lagom för att gömma den lilla svartvita flugsnappare, som just nu kommit.

Den gamla poppeln är lite naken ännu, men stararna, som bor där i holken, har kläckt sina ungar. Vi har hittat små blåa skal. Kastanjerna har stora bruna klibbiga knoppar. Snart skall de slå ut och sträcka sina vita ljus mot höjden.

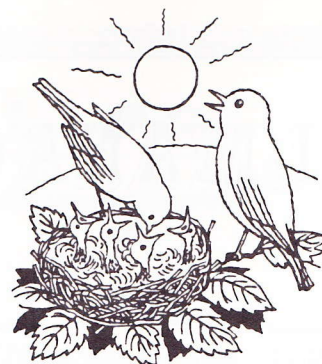
Ja, alltsammans ramas in av det röda stake-tet och de gamla grönvita portarna.

Lönnen vid visthusboden står redan i blom, alldeles gul, och humlorna där surrar i ett. Snöbärsbuskarna vid båda sidor om den gamla kära stugan skiftar i grönt, och de skära pionerna har stora knoppar.

Tyst! Hör åskan mullrar i fjärran, den kommer närmare. Det blir alldeles svart över stalltak och Spinkaberget. Det känns riktigt kvavt i luften. Solen som nyss gassade så hett har gått i moln, och nu kommer regnet först med stora tunga droppar, en här och en där, men det ökar, och nu liksom brakar det löst tillsammans med en väldig åskknall.

Snart är det hela över, och åskan drar bort över Vättern.

Av Greta Palm född Bruno

Utdrag från två brev skrivna år 1900. Breven är från Axel Bruno blivande länsman på Kämparp till hans trolovade Hedvig Pettersson, som var anställd som någon slags husföreståndarinna eller "över-piga" på godset Haldarp.

Skatteplanering av årsmodell 1900.

- Du frågar om du behöver skrivas i Haldarp. Enligt lagen skall man vara skriven där man vistas, men icke är det så absolut tvunget om Du inte vill det. Men blir Du skriven hos Salander, så betalar han nog skatten för Dej. Skall Du vara skriven här hemma i Habo, så får Du betala den själv, men det spelar ju inte så stor roll, ty det blir inte mer än 75 öre om året, så länge Du inte tjänar över 500. (Härmed menar brevskrivaren naturligtvis - om året).

Ett "polisuppdrag" år 1900 på Habo station.

Då jag kom tillbaka från stan med 6-tåget, måste jag stanna vid stationen över en timma för att hjälpa dem med en full, som gått der och ofredat dem hela eftermiddagen.

Vi körde utav honom ett par gånger, men han kom tillbaka igen. Det var den envisaste fyllehund, jag någonsin sett. Hade vi bara haft någonstans att sätta in honom, så hade det väl gått an, men det finns ju ej.

Det var den där X-X-X om Du känner honom? Den dummaste och beskedligaste människa man kan träffa på, då han är nykter, men stark som en björn - så stationsmästaren och Rosendal (= en stationskarl) hade haft nog att kunna reda sig med honom till att börja med, då han var som värst.

Slutligen - en stund efter 7-tåget - tröttnade han och knallade sig iväg hem.

Nisse Bruno

ALMANACK

FÖR

1892.

JÄNNE WESTLIN,

JÖNKÖPING,

Vestra Storgatan 12.

Lager af

Specerier, Delikatesser, Vin, The,

Garn, Trikotvaror, Foderkakor,

Mjöl, Kli och Spanmål.

Bland min fars efterlämnade saker fann vi en kartong fylld med gamla almanackor från mitten av 1700-talet fram till våra dagar.

En jämnt hundra år gammal almanacka är en nyårsgåva från Janne Westlins diverseshandel, Westra Storgatan 12 i Jönköping. Där kunde bönderna få ställa in sina hästar och åkedon på gården, om de handlade i affären. (Se bilden!) I denna affär kunde man köpa många varor, t.ex. snus, te, stickmaskiner, foderbenmjöl och "glycerinbad" mot ohyra på husdjur. Hade man flera ärenden att uträtta i staden, kunde hästarna få stå kvar på Storgatan 12 under tiden.

I de gamla almanackorna kan man se, när det brukade hållas marknader i Jönköping. Säkert kom det då dit många "habölingar" och även folk längre väster ifrån. Kom man då den gamla landsvägen från Risbro förbi Dröspålt och vidare ner mot staden, hade man, om man hade tungt lass, vissa svårigheter att hålla sig kvar på vägen, när det var isgata i nerförsbackarna.

För att man då skulle klara sig, hade man en slags bromsanordning, som på västgötska kallades för "skalahake". Denna kunde man i nerförsbackarna trampa på, och då trycktes en kraftig järnhake ner i isen, så att farten dämpades.

Jönköpingsborna tyckte, att skaraborgarna hade en lustig dialekt. Därför dristade de sig ibland till att härma dem. Följande ramsa höll på att reta gallfeber på förbönderna väster ifrån:

"Stå på skalahaken,
å håll i mulaputen,
så inte femmelstängera ruker å,
å mara skalar ner i Lallarsbäcken uj!"

Inte underligt, att det blev slagsmål ibland på marknadsplatsen.

Folke Ekered

efter berättelse av min far Isak Johansson.

BARNDOP FÖR 50 ÅR SEDAN.

Vintrarna i början av 40-talet var kalla. Det vet vi som minns. Vår förstfödde kom den 8 januari 1942.

Hela januari var kall. Om jag inte minns fel, var det 36 grader kallt sista söndagen i januari.

Vi talade om barndop. Isak cyklade fram till kyrkan i mars och talade med kyrkoherden.

Han föreslog då, att det skulle passa annandag påsk.

Kyrkoherden skulle till Gubbhulans skola och predika på annandagen. Han hade väl inte gengas, utan han fick åka sparkstötting. Han gav sig iväg kl. 6 på morgonen, och det gick fort och bra, sa han, för det var skarsnö. I Gubbhulan var han före kl. 8. Någon där bjöd honom på riktig frukost, och därefter höll han sin predikan kl. 9. Sen fick han elvakaffe. Därefter var det någon, jag tror det var Gunnar Forsgård, som skjutsade honom med släde till Furusjö.

På den tiden var vägen mellan Furusjö och Stora Slätthult sällan plogad, så han fick väl släpa eller bära sparken till Slätthult. Sen gick det fort och bra till Holmen.

När han kom, var han både trött och hungrig, och blöt var han om fötterna. Han satt i gungstolen, och jag hjälpte honom att ta av kängor och strumpor, som jag torkade så gott det gick. Torra strumpor fick han låna. Sen åt vi en god middag, och därpå blev det barndop. Per Gunnar Evert blev pojkens namn. Allt var så fint och högtidligt. Vit duk och till och med ljus hade vi kunnat skaffa. Sådana var det ju svårt att få tag i under krigsåren.

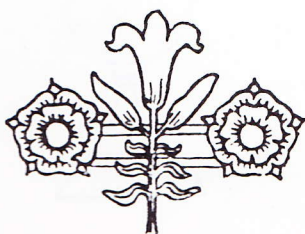
Sen drack vi kaffe och åt tårta. Kyrkoherden satt i gungstolen. Lugn och avslappad berättade han om sina fem flickor. Sen sa han:

- Det är bäst, att jag går hem, för jag har inte träffat min familj än i dag.

Så bytte han om igen, och så bar det iväg. Ute hade det börjat töa, så en bit fick han bära sparken, men han sa sen, att det var isgata på Habo-skogen, så det gick fort hem.

Denna berättelse handlar egentligen inte om oss och vår familj utan om kyrkoherde Gudmundsson, som var min och våra tre äldsta pojkars konfirmationslärare.

Linnéa Förberg

KLIPP

*

FORSKARKATALOG FÖR VÄSTERGÖTLAND 1992

Utkommer hösten 1992, ca 200 sid. Med utförliga person-, Orts- och specialregister, förteckning över församlingarna i Västergötland m m.

(Ordinarie pris beräknas bli lägst 100 kr.)

VG 1/92

" Den som icke vet hvilken triumf det är att identifiera en obekant kryddkrämare från 1700-talet och upptäcka hans obekanta födelse- och dödsår har icke smakat historiens innersta njutning".

Oscar Levertin (1862 - 1906)

VINTERN.

Skolplansch tryckt 1892.

Konstnär okänd. Nordstedts förlag.

HÖSTENS PROGRAM

SLÄKTFORSKARFÖRENINGEN:

26 augusti TORPVANDRING

Samling vid Hembygdsgården kl 18.00.
Samarrangemang med släktforskarföreningen, hembygdsföreningen och friskvården.

22 september HOVRÄTTSARKIVET

Henry Hallberg visar Hovrättsarkivet i Jönköping kl 18.30.
Samling vid korsningen mellan Ö. Storgatan och Lantmäteriigränd snett emot Domus kl 18.25.

21 oktober BRASAFTON i Hembygdsgården kl 19.00.

Per Lagerberg berättar om sin släkt.

11 november GUNNARSBOALEN kl 19.00

Arkeologen Rune Ekre berättar om gamla Lödöse vid Göta älv.

December LUCIASAMKVÄM

Mullsjöföreningen inbjuder oss till denna träff.
Tid och plats meddelas senare.

H E M B Y G D S F Ö R E N I N G E N :

Lördagen den 1 augusti SLÅTTERGILLE
i Hembygdsparken kl 9.30.

Medtag kaffekorg!

Söndagen den 20 september kl 14.00
HEMBYGDENS DAG vid Hembygdsgården.

Söndagen den 18 oktober kl 14.00
FOLKSKOLANS DAG i Simonstorps skolmuseum.

Onsdagen den 25 november BRASAFTON
i Hembygdsgården kl 19.00

